

Esad we araplaryň yza çekilme däbi

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Esad we araplaryň yza çekilme däbi ESAD we ARAPLARYŇ YZA ÇEKILME DÄBI

Siriýada 61 ýyllyk BAAS režimi Başer Esad bilen birlikde 7-10 günüň içinde çat açyp, çökdí. Damaskyň eteklerinden çekilen goşun bölümleri, «Mezzeh» harby howa menzilini boşadan ýük awtolulaglary, düňderilen Hafyz Esadyň heýkelleri... Emma ortada ne oňly çaknyşyk gördük, ne çaknyşan ýaragly goşunlar, ne gan, ne-de ýerde ýatan ölüler. Eýsem-de bolsa, araplaryň «söweşmezden ýeňilmek» däbiniň başga hili gaýtalanmasyna şaýatlyk edýäsmikä!

• **Lourens diýipdi**

Taryh arap söweşjeň strategiýalarynyň köplenç gepleşik, pul we kämahal «dost görünen» hyýanatlar bilen şekillenendigini görkezýär. Osmanla garşy iňlis altynlary bilen alnyp barylýan gozgalaňlar, Yrak urşynda amerikan esgerleriniň hiç hili

gaýtawulsyz Bagdada girişi, indem Damaskda bolup geçen bu çöküş...

Ýurduň ýolbaşçysy uçara mündi-de, yzyna garaman gaçdy. «Söweşsiz ýeňiş gazanmak» pikiriniň «Arabystanly Lourensiň» «Danalygyň ýedi sütüni» eserinde agzaýşy ýaly «Uçgunsyz ýangyna garaşmakdan» tapawudy ýok.

• Türkleriň şan-şöhratly taryhy

A biz türkler üçin söweş diňe göreşden ybarat däl, şol bir wagtyň özünde ar-namys, mertebe meselesidir. Çanakkaledede gan dökülip goralan ýerler, Azat-edijilik urşunda täzeden gazanan garaşsyzlygymyz taryhymyzyň watany nähili goramagyň iň güýçli mysallary. Häzir Siriýa ser salýarys: Halap, Hama, Humus gumbaýrakdan gurlan galalar ýaly ýeke-ýekeden ýykyldy. Paýtagt Damaskda dagy gaýtawul beriljegem bolmandyr. Oppozision güýçler pyýada ýöräp diýen ýaly şäheri alypdhr. Bularyň barsy bolup durka, Esadyň režimi bir hepde bäri «Yza çekilýäris, ýöne söweş gidip dur» diýip ýalan-ýaşryk beýanatlary berip, oýun oýnapdyr.

Batyrgaýlykdan binesip adam

Kakasy Hafyz Esad ýaly ýurdy «demir ýumruk» bilen dolandyran ogul Esad dünýäde heýkeller we ses-sedasyz yza çekilmeler bilen doly haosyň içinde ýitip gitdi. Ýaranlaryň ýekän-ýekän sahnany terk eden döwründe Esadyň ýekeligi hasam belli boldy. Eýran serkerdelerini yzyna äkitdi, Russiýanyň goldawy «çäkli» beýanatlarda galdy. Ahyrsoňynda «Ne söweşde, ne yaraşykda» tragediýasynyň içinde sahnadan çekildi. Onda söweşmäge batyrgaýlykdan nam-nyşan ýokdy.

Gahrymançylyk bolmazdan ýeňiş gazanylmaýar. Siriýanyň häzirki ýagdaýy muny tragiki şekilde ýene bir gezek ýatladýar. Arap dünýäsi söweş we ýeňiş düşüňjeleriniň içini ýeterlik derejede dolduryp bilmedi. Damaskfaky bu çöküş Şekspiriň «Genri V» eserindäki sözleri ýadymyza salýar: «Dünýäniň ähli patyşalary bir gün ýykylyr». Emma düýp mesele ýykylmakdan has beter goranyp bilmekde ýatýar.

• Moskwanyň Saýgony

Russiýa Damaskdaky raýatlarynyň yzyna getirilmegini isledi. Muny eşdenler «Näme üçin beýdýärkä?» diýip pikir edip biler. Emma Kremliň Ýakyn Gündogardaky postlaryny gorandan, «aman galma» taktikasyna geçendigini duýmak kyn däl. Munuň özi Ýakyn Gündogarda belli bir derejede «Saýgon pursatyny» başdan geçirmekdigine degişli iň güýçli yşaratlaryň biri bolup biler.

Saýgon 1975-nji ýylyň 30-njy aprelinde elden gitdi. Amerikanlar şeýdip gaçypdy

Putin üçin Siriýa Russiýanyň halkara arenasynda sereşleýän güýç görkezişligidi. Tartus we Hmeýmim harby bazalary Kremliň diňe karta çüý çekme islegini däl, şol bir wagtyň özünde Ortaýer deňzinden Afrika çenli uzaýan täsir zonasyny döretme arzuwyna wekilçilik edýärdi. Emma Ukraina urşunyň Kremliň harby we ykdysady çeşmelerini iýip-gemren döwründe şeýle görkezişli daşlar küşt tagtasyndan ýekän-ýekän düňderilmäge

başlady.

2015-nji ýylda Putin Siriýada Esad režimini halas edipdi. Şol döwür Kreml howa hüjümleri we Esadyň ýerli milisiýa otrýadlaryna beren goldawy bilen «Sereduň, biz uly güýçdüris» signalyny dünýä ýüzüne bermegi başarypdy. Indem bu «uly güýç» jedeli öz ornuny Eyrandan satyn alynan dronlar we Demirgazyk Koreýadan gelen esgerler bilen goranmaga synanyşýan Russiýa äkitdi.

Siriýa Moskwa üçin harby baza bolmakdan has öte bir zatdy. Muňa şol bir wagtyň özünde sowet döwründäki Ýakyn Gündogar täsiriniň täzeden janlanmagy hökmünde garalypdy. Emma Putiniň häzirkizaman patyşalyk arzuwlary Ukrainada bolup geçen logistik heläkçilikler we barha artýan çykadjylar bilen ädimme-ädim çözüldi. Kreml indi iki frontda uruşmagyň agyr yüküni götermek bilen birlikde Ýakyn Gündogardaky abraýyny-da ep-esli derejede ýitirdi.

Şeýle sorag ýüze çykýar: Eger Damaskdaky güýçlerini elden giderseler näme bolarka? Bu ýagdaý diňe Esadyň režimi üçin däl, Putiniň global küşt tagtasyndaky pozisiýasy üçinem ullakan urgy bolar. Siriýadaky bu yza tesişlik Russiýanyň global güýç prožeksiýasyny «imperiyä gurmak arzuwlaryndan reallyga» çalt dolap getirip biler.

Aýratynam Putiniň Ýakyn Gündogardaky başdan geçirmeleri taryhdaky beýleki «uly güýçleriň» birmeňzeş başdan geçirmelerini ýatladýar. Az-uçuk görkezişlik, birgiden çykadjy we ahyrynda masgaraçylykly yza çekilme.

ABŞ-nyň Wýetnamda Saýgondan çekilişini ýadyňyza salyň. Ilçihananyň üçeginden howalanan içi adamdan hyryn-dykyn doly wertolýotlar ABŞ-nyň global öňdeligine düýpli zarba urupdy.

Häzir Putin üçin Siriýa Moskwanyň Saýgony bolup biler. Elbetde, şeýle ýagdaýda hiç kimse wertolýotlara münüp gaçmaly bolmaz, ýeterlik derejede eýran dronlary bar.

Güney ÖZTÜRK.

«SÖZCÜ» gazeti, 09.12.2024 ý. Publisistika